

CARTIER Rotonda

Valeriu TUREA (n. 6 octombrie 1951, în Rosoșeni, regiunea Cernăuți), licențiat în jurnalism, Facultatea de Litere a Universității de Stat din Chișinău (1974). În anii '80 se impune ca ziarist, iar din 1991 activează în cadrul Ministerului Afacerilor Externe (ulterior și Integrării Europene) al Republicii Moldova.

Autorul expozițiilor de fotografii: *Pisicile din Cimitirul Plăcerilor* (Chișinău, decembrie 2015) și *Portugalia, țara dorului răsare* (Chișinău, august 2016; Târgu Jiu, octombrie 2016).

Autorul fotografiilor din cartea *Spre Meka...* de Alexandru Macedonski, Editura Cartier, Chișinău 2018.

Valeriu **Turea**

Vișinul
baronului Münchhausen

Stări

R o t o n d a
CARTIER

CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.

Tel./fax: 022 20 34 91, tel.: 022 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md

Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București.

Tel./fax: 210 80 51. E-mail: romania@cartier.md

cartier.md

Cărțile Cartier pot fi procurate online pe shop.cartier.md

și în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.

Cartier eBooks pot fi procurate pe iBooks, Barnes & Noble și cartier.md

LIBRĂRIILE CARTIER

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău.

Tel./fax: 022 21 42 03. E-mail: librariadincentru@cartier.md

Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău.

Tel.: 022 24 10 00. E-mail: librariadinhol@cartier.md

Librăria online, shop.cartier.md.

Tel.: 068 555 579. E-mail: vanzari@cartier.md

Comenzi CARTEA PRIN POȘTĂ

CODEX 2000, Str. Toamnei, nr. 24, sectorul 2, 020712 București, România

Tel./fax: (021) 210.80.51

E-mail: romania@cartier.md

cartier.md

Taxele poștale sunt suportate de editură. Plata se face prin ramburs, la primirea coletului.

Colecția *Rotonda* este coordonată de Em. Galaicu-Păun

Editor: Gheorghe Erizanu

Lectori: Victor Pânzaru, Valentin Guțu

Coperta: Vitalie Coroban

Credit fotografic: Valeriu Turea

Design/tehnoredactare: Marina Darii

Prepress: Editura Cartier

Tipărită la Bons Offices

Valeriu Turea

VIȘINUL BARONULUI MÜNCHHAUSEN

Ediția I, iunie 2019

© 2019, Editura Cartier pentru prezenta ediție. Toate drepturile rezervate.

Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Aprobat de Comisia de selecție pentru editarea cărții naționale și editat cu contribuția Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Turea, Valeriu.

Vișinul baronului Münchhausen: Stări/ Valeriu Turea; cop.: Vitalie Coroban. – Chișinău: Cartier, 2019 (Tipogr. „Bons Offices”). – 232 p. – (Colecția „Rotonda”/ coord. de Em. Galaicu-Păun, ISBN 978-9975-79-907-2).

700 ex.

ISBN 978-9975-86-350-6

821.135.1(478)-84

T 94

Dă-mi, Doamne, sănătate la trup și la cap, tristeți pe care să le pot depăși, ajută-mă să nu fac nimănui nicio porcărie. Și, dacă nu-ți cer prea mult, ferește-mă să pun virgulă între subiect și predicat...

* * *

Măine merg la târg, la Pipirig, să fac și eu un ban. Mi-am încărcat de azi oalele în car, să nu mă mai moșcotesc dimineața. Îmi împrumută cineva o pereche de boi? Că i-i dau înapoi când vin. ☺

O veste excelentă! Deja a doua oară la rând, Muzeul Național al Țăranului Român a hotărât să prelungească termenul expoziției „Așa văzut-a Zaharia. Improvizații într-o lume captivă”, acum până la 20 mai. Motivul? Simplu: există foarte multă lume care dorește să admire această bijuterie. Apoi, pe 19 mai este Noaptea Muzeelor și prietenii noștri de la MNȚR, profesioniști, nu au putut să nu ia în calcul acest detaliu. Mai mult, în ajun, pe 18, maestrul Paul Aioanei va organiza la Muzeu un atelier foto analog, unde va arăta cum se făceau poze pe timpuri, cu aparate de epocă, inclusiv din cele cu care a lucrat și Zaharia Cușnir.

Apărută la Ambasadă cu ocazia lansării albumului „Lumea lui Zaharia” (Editura „Cartier”, 2017), ideea de a continua proiectul printr-o expoziție de fotografii la MNȚR a fost ca o dragoste la prima vedere, ca o trecere pe un drum unde am avut verde la toate semafoarele. S-au așezat foarte favorabil și stelele, și inimile, și gândurile noastre. Dar chiar dacă ne-am fi confruntat cu mari greutăți, cu siguranță le-am fi depășit așa cum eroii din poveste treceau de foc, ape și păduri dese ca peria puse în cale de zmeii cei fioroși. Am admirat reacția entuziasmată, de adolescent, a doamnei directoare Lilia Passima și a minunatei sale echipe (Iris Șerban, Iuliana Bălan, Cosmin Manolache), tenacitatea și caracterul lui Nicolae Pojoga și Victor Gălușcă și, nu în ultimul rând, sprijinul de om gospodar și suferințele discrete ☺ ale domnului editor Gheorghe Erizanu.

Un mare mulțumesc pentru cei ce au promovat evenimentul pe fb. Cuvinte puține, dar foarte potrivite: Doinel Tronaru.

AȘA VĂZUT-A ZAHARIA
IMPROVIZAȚII ÎNTR-O LUME CAPTIVĂ

21.03-22.04.2018
SALA FOAIER | ORELE 10-18

CU SPALONU

INTEMIN

BATEFURN 10310

CARTIER

Str. Măg. Mihail, nr. 10, et. 1, BUCUREȘTI, JUDEȚUL BUCUREȘTI
00404000 • 00404000 • 00404000 • 00404000 • 00404000 • 00404000 • 00404000 • 00404000 • 00404000 • 00404000

Am avut și o presă bună, în ediții de prestigiu. Vladimir Bulat, care a disecat estetic cu precizie de chirurg pe fb mai multe dintre fotografiile lui Zaharia, a publicat în „Observator cultural” și un admirabil studiu intitulat „Întâlnirea cu fotografiile lui Zaharia Cușnir”. L-am citit de câteva ori cu gândul să reproduc un pasaj, dar m-am lăsat

păgubaș, pentru că asemenea articole merită a fi citite integral. Ceea ce vă și îndemn s-o faceți accesând: <https://www.observatorcultural.ro/.../intilnirea-cu-fotograf.../>

Tot în același număr al revistei este publicat și un scurt, dar consistent eseu, „A hoinări cu privirea”, de Daniel Mihail Constantinescu: <https://www.observatorcultural.ro/arti.../hoinari-cu-privirea/>

* * *

Azi, la piață, un negustor înnăscut încerca să convingă un țăran să cumpere nu știi ce fel de *fintifliușcă* și-i da garanția supremă:

— Cumpără, moșule, nu te teme, de asta casa nu s-aprinde. Da' dacă s-a aprinde, să mă suni pe mine.

Hai, neamule, că nu te mai pierzi tu cu una, cu două. ☺

* * *

Mă sună omulețul mititel-mititel, de care mi-i dor de mă prăpădesc:

— Buneluuuuu...

Simt că dă Siberia ca chioara peste mine, iar gândurile-mi îngheață de fierbințeală. Ce-i cu tristețea asta în glas și de ce m-o fi sunând la o oră așa de târzie?

— Vreau să te rog ceva...

— Da, micu', spune.

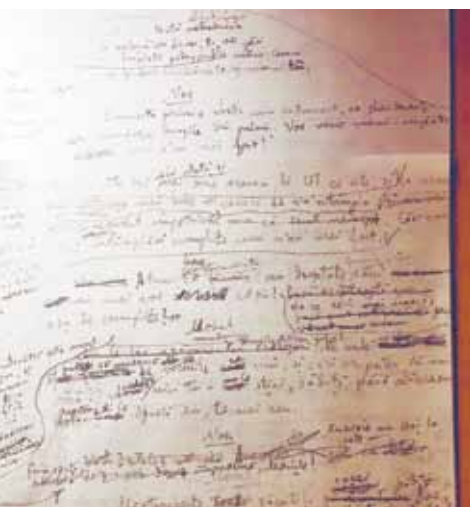
— Am auzit că tare-ți place cântecu' cela despre zărză-rică-zărzărea. Hai, te rog, cântă-mi-l și mie.

Care frig, care zloată, care mizerie? Când vă mai aud că vă văicăriți atâta, mă atac, nu alta. ☺

* * *

Asta așa, ca să fie frumos, nu doar util. Vă mai amintiți cum cânta Nicolae Sulac: „Las’ să știe și dușmanu’/ Cum trăiește moldovanu’ ”. © Fantezii lirice de primăvară la Piața Centrală din Chișinău.

* * *

La Lancrăm, acasă la Lucian Blaga...
„Cu cuvinte stinse în gură
am cântat și mai cânt marea trecere,
somnia lumii, îngerii de ceară.
De pe-un umăr pe altul
tăcând îmi trec steaua ca o povară”.

* * *

Scârț, scârț, scârț. 5 kilometri. Doar soare de dimineață și zăpadă.

Scârț, flieoșc, scârț, flieoșc. Același traseu, aceeași distanță, dar a dispărut magia...

* * *

Dor de Serafim Belicov...

...Vremurile copilăriei mele la Burlănești – fantasma-gorice și halucinante, dulci-amăru, un amestec incredibil de Creangă, Marquez, Caragiale și Ionescu. Eram printr-o cincea, murise tata și eu, rămas unicul bărbat în familie, trebuia să fac un ban în plus la casă. Sărmana mamă, spălând podelele la școală seara și ziua umblând „la deal, la normă”, iar în restul anului muncind la ferma de porci – se înțelesese la cârmuirea colhozului să capăt și eu ceva de lucru. Așa am devenit om serios – umblam pe la casele oamenilor cu un caiet subsuoară și făceam recensământul dobitoacelor. „Moș Pricochi, câte găini ai?” „Da câte trebuie? Cred că vreo zece...” „Da cocoși?” „Unu.” Ei ba nu, chiar te-oi crede, ziceam eu în sinea mea și scriam 5, pentru că nu mi se părea normal ca la 10 găini să revină doar un cocoș. „Bade Gheorghe, câte vaci ai?” „Una,” „Da buhai?” „Catină, ia spune-i omului câți buhai ai în gospodărie.” „Taci, nebunule, nu grăi prostii, nu vezi că copchilu o venit cu treabă?...”

Era vară și drept recompensă mama mă lăsa să merg la Viișoara, satul de peste deal, „la teatru”. Actualul Teatru Național, pe atunci „Pușkin”, cutreiera satele cu spectacole, în loc de scenă servind două camioane trase alături, cu

caroseriile deschise. Așa am văzut „Două vieți și a treia”, vreo câteva „Chirițe” și „Faraonii”. Însă nu doar teatrul era atracția acelor seri. De obicei, înainte de spectacol concertau artiștii locali și cel mai așteptat era Serafim – da, anume cu „a”, așa-i ziceam pe atunci lui Serafim Belicov. Doamne, ce voce mai avea! Sărmanele fete umblau leșinate zile întregi până la concertul următor. Serafim Belicov era flăcău frumos și faima-i depășise fruntariile colhozului „Pobeda”, unde trei sate – Burlănești, Viișoara și Buzdugeni – făureau fără să-și dea seama viitorul luminos al omenirii.

Pe lângă faptul că era flăcău mândru și cânta ca un serafim, Serafim Belicov „compunea”, cum ziceam noi, poezii. Apăruse cu cicluri de versuri la „Tinerimea Moldovei” și „Cultura”, mai apoi și la „Moldova”, ceea ce pe atunci însemna, de fapt, consacrarea. Din câte îmi amintesc, student fiind, era angajat la săptămânalul „Cultura”, care avuse norocul să-l aibă în frunte, timp de 12 ani, pe poetul Victor Teleucă. Era o revistă de mare ținută! Acolo-și publicase Serafim seria de portrete-bijuterii despre îndrăgiții interpreți de muzică populară Nicolae Sulac, Teodor Negară, Maria Drăgan, Anastasia Istrati, Tudor Marin, Nina Ermurachi, Larisa Arseni, Angela Păduraru și alții, care-l prețuiau și-l iubeau sincer, la fel ca și cititorii. Erau rânduri scrise cu mare dragoste de cuvânt, care sfidau textoaicele butucănoase, urâcioase și sforăitoare scoase ca pe bandă. Anume Serafim Belicov lansase curentul de „jurnalism poetic” – bineînțeles, ulterior depășit și el de logica altor vremi, dar pe atunci o-ho-ho! cât de mult însemnând. Erau timpurile când ieșiseră în arenă leoparzii tineri ai literelor autohtone, studenți în primii ani ai primei promoții la Secția de jurnalistică a Facultății de Filologie a Universității de Stat: Vasile Romanciuc și Nicolae Dabija în poezie, Petru Komarovski, Pavel Cristov, Ion Bradu, Silvia Celac, Liviu Belâi, Victor

Pavliuc, Gheorghe Copoț (ca să aduc doar câteva nume, pe ceilalți rugându-i să mă ierte dacă i-am trecut cu vederea). Se încadrau cu toții perfect într-un precept înțelept: bine scrie nu cel ce scrie bine, dar cel ce gândește bine.

Și cum Serafim avea rarul obicei să se gândească nu doar la sine, ci să-i ajute și pe alții să se aburce, într-o zi m-a luat cu el la „Cultura”, să mă prezinte – eram și eu student în primul an la jurnalistică. Mă apucase o frică de uitasem cum mă cheamă. Noroc că aveam, proaspăt aduse de acasă, o găină friptă și un ștof de samogon de sfeclă (despre acesta din urmă pot să zic doar atât: ferice de cei ce n-au apucat să se înfrupte din asemenea licoare!). La redacție am mers direct la Vitalie Tulnic, poet rafinat cu versul venit parcă din altă lume. Era cu ochii cam înroșiți, de tristețe, cred, și m-a întrebat: „Scrii poezii?” „Daaa!” – s-a grăbit să zică Serafim,

dar Tulnic, în loc să mă laude, m-a cuprins și a început a plânge – cu lacrimi adevărate! – zicându-mi: „Ești pierdut!” După aia am mai cochetat vreo doi-trei ani cu muza, apoi m-am retras pe neobservate, lăsându-mă păgubaș de „compusul” cuvintelor ri(t)mate în favoarea vieții.

Doar la radio i-am auzit poeziile și i le-am citit în ziare și cărți, minunându-mă de muzicalitatea și frumusețea lor. Ne-am întâlnit de mai multe ori, împreună cu familiile noastre și ale altor prieteni, dar nu mi-a ajuns curaj să-l rog să recite ceva. Ar fi fost, cred, o lipsă de bun-simț. Dar pentru poezia altora era loc destul. Îmi amintesc cum am venit să-l conducem în America pe prietenul nostru Gheorghe Ciobanu – Gheorghe cel Bland, care, dacă aveai necazuri, se trezea la trei de noapte și făcea câteva sute de kilometri ca să te ajute. Seninul Gheorghe, care, de dragă ce-i era Răica, a dat jos podul casei de la țară și a adăugat un rând de cotileți, ca să fie mai naltă, așa cum îi plăcea ei. Când intrasem, zărisem lângă ușă doi tobultoci nou-nouți legați cu grijă la gură. „Ce ai, Gheorghe, aici?” „Tărățe. I-am întreat pe Vlad și Ion ce să le aduc și mi-au zis că nimic altceva, doar tărățe, că tare li-i dor de borș de casă”. Vlad Olărescu și Ion Cațaveică erau deja acolo, Gheorghe ajunsese mai târziu și, din câte s-a văzut, s-a dus să moară în America. L-am sunat odată să-l întreb ce mai face, auzeam cum i se stinge vocea și n-am găsit nimic mai deștept să-i spun decât să încerc să glumesc: „Tot cu „Moskvici”-ul cela mergi și-n America, Gheorghe?” „Tot” – mi-a zis cu glas amar. Și a plecat.

În seara ceea de rămas-bun, ca o premoniție, luasem, proaspăt apărută, „Puntea” lui Marin Sorescu, culegerea pe care poetul o scrisese pe patul de spital, înainte de marea trecere. Șocul fusese greu de descris prin cuvinte. Serafim citea cu voce stinsă, iar noi nu știam unde să ne ascundem privirile:

Scară la cer
Un fir de păianjen
Atârnă de tavan,
Exact deasupra patului meu.
În fiecare zi observ
Cum se lasă tot mai jos.
Mi se trimite și
Scara la cer – zic,
Mi se aruncă de sus!
Deși am slăbit îngrozitor de mult,
Sunt doar fantoma celui ce am fost,
Mă gândesc că trupul meu
Este totuși prea greu
Pentru scara asta delicată.
— Suflete, ia-o tu înainte,
Păș! Păș!

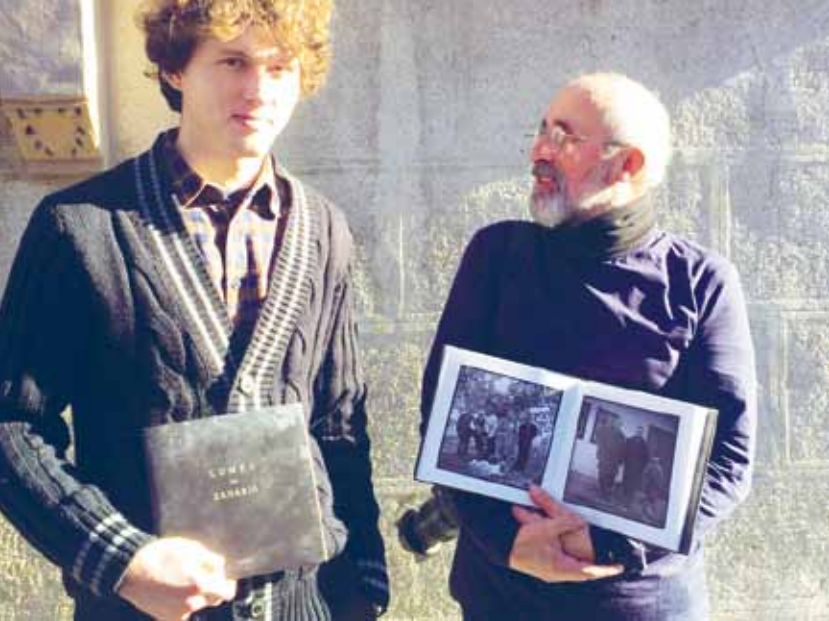
...Serafim, pe la voi cum e, mai ninge, mai plouă? La
Viișoara s-au așternut zăpezile...

Pozele mi le-a dat Dănuța ta, care le-a însoțit cu un
singur comentariu: „Mi s-a făcut un dor nebun de tata”.

* * *

A venit Moșu. Nu Crăciun, încă-i devreme. Nici Nicolae – acela a trecut pe alături de parcă nici nu era așteptat. Mi-am tot pregătit papucii vreo săptămână, degeaba. Nimic-nimicuța, doar o frunzuliță de rozmarin pe care s-a miluit să mi-o furișeze un greieraș rămas de astăvară la balcon. De, mai are de cântat, că-i și vremea.

A venit Moșu Nicolae Pojoga împreună cu Victor Gălușcă, doi dintre nașii cei mari care au... nășit fascinantul album

de fotografii „Lumea lui Zaharia”. Chiar dacă, așa cum e la sfârșit de an, lumea aleargă să-și încheie socotelile, am avut parte și dintre cei ce și-au croit timp să vină la o serată de lansare pur și simplu tare frumoasă. Unde a avut loc evenimentul? Ei, hai și-om întreba. ☺ La Ambasadă, firește, unde în altă parte?

Ne pare rău că Editura „Cartier” nu a fost și ea de față (da’ chiar n-a putut, știm de asta) să vadă cum lumea i-a alintat pruncul, l-a purtat în brațe, l-a ciupit de obraz și l-a lăudat că-i așa de voinic și de vrednic. Dar nu-i loc de mânăneală, mai organizăm și altele.

Cât privește pozele, cum să vă zic... Pe una Moșu-mi zice: „Dacă ai fi venit la mine să faci puțină școală cum se ține aparatul de fotografiat în mână – nu mult, da măcar așa, olecuțică –, nu tăiai frizura acestui mânz năzdrăvan”. Am tăcut rușinat, avea dreptate. Dar cred că m-am reabilitat cu poza următoare, în care dascălul îl privește cu admirație pe învățăcel. Observați: de jos în sus, nu invers. ☺

* * *

...Și fiindcă azi e ziua de naștere a lui Vasile Romanciuc, mă apasă o vină grea pe suflet și simt că trebuie să fac o confesiune publică. Poate m-o ierta...

Recunosc că am complotat împotriva lui Vasile. Lucrurile s-au întâmplat așa. Împreună cu fetele de la „Associação Tezaur” din sudul Portugaliei, ne puseserăm în gând să întemeiem un cenaclu literar, care așa să se și cheme: „Vasile Romanciuc”. Cine-l cunoaște bine pe poet știe de cât efort ai nevoie ca să-l scoți din casă, mai ales la o așa depărtare. Dar în 2015 n-a mai putut rezista rugămintilor noastre și a venit.

Ce bucurie și pregăteală la Algarve! Poezii, cântece, desene, surprize – și copiii, dar și maturii. Ilinçuța s-a făcut roșie de timiditate:

— Da se poate să stau la dânsul în brațe?

Denis, un fâțâilă ș-un zbânțuilă fără pereche, avea planuri și mai îndrăznețe:

— Da eu vreu să-l trag de mustață!

Și cum eu mă dau în vânt după tot soiul de șotii împreună cu copiii, ne-am înțeles dintr-o privire, toți trei. Nu mai spun ce și cum am făcut, rezultatul complotului se vede în poză. ☺

Vasile, neamule, ține mustața-n sus! Că ai de ce.

* * *

Ajuns la vârsta de 101 ani, marele cărturar Mihai Șora, care nu este doar un om foarte învățat, dar și un ștregar adorabil, răspunde astfel la întrebarea cum își începe ziua:

„Citesc. Mai și scriu”. Și asta după ce ai citit „tot”, altfel spus, cărțile fundamentale ale omenirii (Mihai Șora mai este și fondatorul versiunii moderne a celebrei colecții „Biblioteca pentru toți”, dar chit că lecturile sale nu s-au limitat la titlurile de referință ale literaturii naționale și universale). Ce alcătuire interioară trebuie să ai, cum trebuie să îți se miște atomii, protonii, neutronii, electronii sau quarcurile ca să simți nevoia lecturii zilnice tot așa cum un om bine-crescut se spală pe mâini sau dă „bună ziua”?

În minte îmi vine un șef de miliție din nordul Moldovei care, atunci când mergea la culcare după cină, îi poruncea nevestei să-i aducă „o carte de citit”. Nu conta care anume. Doar să nu fie prea grea, să nu-i nășădească nasul când o adormi. ☺

„Omul cu aură”, poză de pe pagina de fb a profesorului Mihai Șora.

* * *

Din vremuri de hăt de demult, a ajuns până la mine, povestită și transmisă din gură-n gură, o vorbă de-a unei stră-stră-stră-bunici de-ale mele, care le spunea nepoților: „Dragii mămuicăi, eu așa-s di deșteaptă, di prăpădénii. Da nu spun la nime”. Ce supliciu! Să nu spui nimănui măcar așa, olecuță, măcar aluziv. ☺

* * *

...Ciobăneasca asta care, numai îngăduitoare nu e. te duce la Bacovia: „În târg, o fată tristă a murit, – /Și-au dus-o pe ploaie, și-au îngropat-o...”

Dar mai rămân niște crâmpieie din vară. Chiar dacă crepusculare, cam pe la stația terminus, oricum mai ascund o mică speranță... Și nu mai contează că-i la Horezu ori într-un sătuc din nordul Portugaliei.

* * *

Când l-am ascultat prima dată pe Nicu Alifantis, student fiind, mă pălise o jale fără margini. Îmi era milă de mine însumi că voi muri, cândva, fără să-l văd aieva.

Au trecut ani buni și într-o zi l-am întâlnit coborând la vale pe Calea Dorobanților, cu chitara în spate. Mi-a zâm-